

ԱՐՄԱՆԻՐԵԱՆ ԲԵՒԵՌԱԳՐՈՑ ՎԵՐԱՅ.

Անշուշտ կ'ընեն ընթերցողք՝ զի «Արարատ», ամսագրոյս (1869 ամի) Երկրորդ շրջանի Օ. Թուոյն մէջ (ի Հոկտեմբեր) ի 138րդ երեսն հրատարակած էինք զօրինակն Արմաւիրոյ բեւեռագիր միոյ արձանագրութեան՝ ընդօրինակելով զայն մի քարի վերայէ, որ լուսանկարով ևս ասնուելով՝ մի քանի ուսումնականաց առաքուած էր: — Այս արձանագրութեան քարը գտած էր Սեւորովը վարդապետ (այժմ Եպիսկոպոս) Սմբատեան, որ և այժմ կ'գտնուի աստ ի Ս. Լճմիածին:

Յայտնի է նմանապէս «Արարատ», և Պօլսոյ այլ ազգային լրագրաց ընթերցողաց, թէ յիշեալ հրատարակութիւնը բաց ի ազգային բանասիրաց՝ ո՛րչափ մեծ հետաքրքրութեանց և հետազօտութեանց առարկայ դարձաւ և Վերմանական և Բեկի հնադիտաց ուշադրութիւնը զրաւեց, մասնաւորապէս գիտնական Պարոն Սօրթմանի:

Կերեւի զի այս անգամ Անգղիոյ մէջ ևս անուանի հնադէտ մի հետամուտ եղած է

Բալ — Մալ — Էսր.

Ի 26 Յունիս 1874.

ՆՈՐԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ՀԱՅՈՑ.

Տէր.

Մեծաւ անորժանօր կատարեմ գիտատումն զոր արարի իմասին գտանելոյ զնշանակութիւն արձանագրութեան որ ի վերայ քարի, զոր զլուսանկարն ընդ իս առի յԱնգղիա: Ես առաքեցի զայն առ Պ. Հենրի Ռուլինսոն, որ համարի զլիաւոր հեղինակ ըստ այսմ առարկայի յԱնգղիա, եւ անա ընդօրինակեմ զպատասխան նորա առ նամակն իմ:

յիշեալ Արմաւիրոյ արձանագրութիւնը կարգաւ և մեկնել, բայց չէ յաջողած՝ լեզուին անտեղեակ լինելով, ինչպէս կ'պարզուի հետեւեալ նամակէն՝ զոր Անգղիոյ Բարլամենթի Անգամ Պ. Ե. Քիննեռա ուղղած է յանուն Վահագմառ Հայրապետի Ամենայն Հայոց: Այս պարոնը անցեալ տարուոյ մէջ իւր որդւոյ հետ ի Ս. Աթոռս գալով՝ Արմաւիրոյ բեւեռագիր արձանագրութեան քարը տեսաւ և լուսանկար պատկերը ստանալով՝ խոստացած էր կարգաւ տալ յԱնգղիա, և նորա իմաստն կամ մեկնութիւնն եթէ յաջողի՝ հաղորդել մեզ:

Փափաքելի է՝ զի առաւել հմուտ հընադէտ ոմն յաջողէր վերջապէս մեկնել արձանագրութեան խօսքերը, որք ինչպէս յիշած է նամակին մէջ, գուցէ Հայերէն լինելով՝ կրկնակի հետաքրքրական և հաճոյական կլինին մեզ համար:

Ահաւասիկ յիշեալ նամակի թարգմանութիւնը հանդերձ Անգղիարէն բնագրին օրինակով:

I Pall Mall East.

Jan. 26. 1874.

TO HIS HOLINESS

THE PATRIARCH OF THE ARMENIAN CHURCH.

Sir

I have had much pleasure in fulfilling the promise I made, of trying to find out the meaning of the Inscription on the Stone, a Photograph of which I brought with me to England.

I sent it to Sir Henry Rawlinson who is the best authority on the subject in England, and I copy his reply to my letter:

«Արժանագրութիւն Արմաւրի վերաբերի առ հնա-
գոյն Հայկական զիրս, զորս թէեւ մարթ է ընթեո-
նուլ (այրուքինն գոյով նոյն եւ նման Ասորականին).
բայց զժուարիմանալիք են յոյժ ի սրտմառս զը-
ժուարահաս գոյոյ լեզուին այնորիկ եւ Բերականու-
թեանն:

«Յարժանագրութեան յայտմարկ ես տեսանեմ զեր-
կուս յատուկ անուանս եւ եթ, Հ-Ն-Ն-Է-Բ-Բ-Բ-Է և
Ն-Ն-Ն-Բ-Բ-Բ-Է, բայց սորա չեն անուանք թաղաւո-
րաց եւ արժանագրութիւնն նոյնպէս չէ պատմական,
այլ մասնաւոր ինչ վէպ — անշուշտ — ինչ — եւ պատ-
կանի (որպէս հաւաստի ի զրոյն ծեւակերպութենէ)
եռթներորդ դարուն նախ քան զճնոնդն Յիսուսի
Քրիստոսի, որպէս եւ արժանագրութիւնքն Վանայ:»

Ուստի ցաւիմ յոյժ զի չկարեմ առարել առ Ձեզ
զթարգմանութիւն արժանագրութեան՝ զոր կարելի
էամարէի առնել:

Որդին իմ ձայնակից է ընդ իս ի շնորհակարու-
թեան վասն սրտողին հիւրընկալութեան, զոր արա-
րիք մեզ, եւ զորմէ ի մտի կալեալ եմք զամենա-
յաղցր յիշտակ:

Պատիւ ունիմ լինել, Տէր,

Ձեր ամենախոնարհ ծառայ

Ա. ԳԻՆՆԵՐՏ

Անգամ փարլամենթի:

“The Inscription from Armovir belongs to the
primitive Armenian series, which although legible
(as the Alphabet is the same as the Assyrian) are
hardly intelligible, the language and grammar
being exceedingly difficult to make out. The only
two names I see on this Tablet are HAZANI-KURNI
and NUNUDAÉ — but these are not names of
Kings, nor is the Inscription historical — it is one
private record — probably a vow — and dates (as
is proved by the character) from the 7-th Centurg.
B. C. — It is of the same age indeed as the Inc-
ription of Van.”

I am very sorry therefore that I am unable
to send you the translation of the Inscription which
I had hoped I might have been able to do.

My Son joins with me in many thank for
the kindness and hospitality which we received at
your hands, of which we retain a most pleasant
recollection.

I have the honor to be Sir,

W. most abedient Servant

A. KINNAIRD

M. P.

ՍՈՒՐՀԱՆԳԱԿՔ ԲԵԻԶԱՆԴԵԱՆ:

Ինչպէս անցեալ թուով տեղեկութիւն
առաւ էինք, ահաւասիկ ներկայէս կյա-
րեմք՝ հանդերձ յառաջաբանութեամբն
միով՝ Աւետիք Պատրիարքի ինքնագիր
կենսագրութիւնը հաղորդել մեր ընթեր-
ցողաց, միանգամայն կյիշեցնեմք՝ զի ի
տեղիս տեղիս Ազգութեաց բռնութեանց
և ճնշմանց ներքեւ պարբերութիւնք յա-
ւելանալոյն նշաններ պարզ են՝ երբ յառ-
կապէս շարադրութեան և պատմական
ընթացքին խորին ու շաղրութիւն տրուի:

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԵՏՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ ՀԱՅՈՑ.

Փայտի Արքայի Պարթոյ Դէմնէրէն
Հանաւթ.

Յառաջաբան հրատարակին.

Եթէ երբեք եղած է կեանք մը, որ ամենամեծ
և ամենատարօրինակ յեղականութիւններով,
փառաւոր բարձրացմամբ՝ ինչպէս նաև սարսա-
փելի կործանմամբ նշանաւոր ըլլայ, հոչակաւոր